

Dagtilbud for fremtiden

2017-19

En pædagogisk
udviklingsplan

Aalborg
Kommune

Indhold

FORORD	5
INKLUSION	6
LÆRING	8
SUNDHED	10
FORÆLDRESAMARBEJDE	12
REFERENCER	14

Forord

Kære dagpleje, daginstitutioner og samarbejdspartnere

Medarbejdere og ledere i praksisfeltet har ønsket at bibeholde de fire spor Sundhed, Inklusion, Læring og Forældreinddragelse, da sporene stadig er højaktuelle og har god sammenhængskraft.

Med dette udgangspunkt er *Dagtilbud for fremtiden* blevet opdateret og moderniseret i henhold til ny viden og forskning på området. Målet er, at den vil føre nye og innovative handlinger med sig i jeres pædagogiske praksis.

Dagtilbud for fremtiden sætter retning for det pædagogiske arbejde på 0-6 års området. *Dagtilbud for fremtiden* har gennem de sidste år, øget den fælles helhedsforståelse for arbejdet med børn i vores daginstitutioner og dagpleje og den har skærpet vores pædagogiske faglighed og kvaliteten i vores dagtilbud.

På landsplan er der en stigende interesse for kvaliteten af dagtilbud, hvorfor vi kontinuerligt må bestræbe os på at udvikle dagtilbud af høj kvalitet, da alle børn – og ikke mindst børn med eller i risiko for at udvikle særlige behov – profiterer af det. Vi vil med denne plan, derfor gerne fremhæve den pædagogiske profession og anerkende betydningen af jeres professionelle indsats i børnenes liv.

En bredt sammensat arbejdsgruppe har gennemarbejdet *Dagtilbud for fremtiden*. Der har været et skærpet fokus på, hvordan den bliver levende og nærværende i den pædagogiske praksis, hvorfor der som nogen nyt er udviklet en 'værktøjskasse', og der er planlagt understøttende indsatser centralt fra de kommende år.

Værktøjskassen kan konkret også anvendes til at orientere sig om begreber og teorier, som finder anvendelse i *Dagtilbud for fremtiden*. Det kan eksempelvis være forståelsen af, hvad de tre læringsrum er og hvordan de kan anvendes i praksis, eller forståelsen af eksklusionsmekanismer og hvorfor vi anvender det begreb frem for årsager til eksklusion.

Dagtilbud for fremtiden er tæt forbundet med kommunens strategier og politikker. *Børne- og ungepolitikken* samt *Sundhedspolitikken* har begge stor vægtning.

Som noget nyt understøtter *Dagtilbud for fremtiden* også Aalborg Kommunes *Udviklingsstrategi for børn, unge og familier*. Hermed vil vi hjælpe strategiens budskab på vej om, at et skærpet tværprofessionelt samarbejde skal fokusere på forebyggelse og handling, når vi arbejder med børn, som har eller er i risiko for at udvikle særlige behov. Den har endvidere til hensigt, at understøtte læreplansarbejdet, der har fået en særlig bevågenhed i form af *Master for en styrket pædagogisk læreplan*. Ligeledes skal planen være en aktiv del af det pædagogiske tilsyn

Dagtilbud for fremtiden sætter høje forventninger til jer som pædagogisk personale og pædagogiske ledere. Den fordrer, at der skabes sammenhæng mellem organisering, læringsmiljøets rammer og den konkrete pædagogiske praksis. Den rette organisering fra en tydelig ledelse, kan bane vejen til udviklende refleksionsrum i praksis, det er derfor vigtigt, at ledere på alle niveauer tager ejerskab og forpligter sig på de fælles mål i bestræbelserne på at skabe dagtilbud af høj kvalitet for alle børn.

I tillæg til udviklingsplanen følger et sæt af hjælperedskaber, som bl.a. omfatter en Værktøjskasser og en præsentationspakke. Disse redskaber har til hensigt at understøtte omsætning af *Dagtilbud for Fremtiden*.

Med den nye plan i hånden og de fire spor i en moderniseret udgave, håber jeg, at vi sammen fortsat kan skabe dagtilbud af høj kvalitet til gavn for alle børn.

Venlig hilsen

Hans Christian Mariegaard

Børne- og familiechef

Vores børnesyn

Vi ser børn som ligeværdige mennesker med ligeværdige rettigheder til at blive set, hørt og opleve sig betydningsfulde

Børn er fra begyndelsen kompetente med en iboende vilje til aktiv kommunikation og social deltagelse

Børn lærer i sociale relationer, og de er afhængige af nærværende og kompetente professionelle i vores daginstitutioner og dagpleje

Inklusion

- og udviklende fællesskaber

"I Aalborg Kommune vil vi have, at alle børn og unge indgår i inkluderende sociale fællesskaber, hvor de oplever at være velkomne, betydningsfulde, værdsatte og forpligtede"

(Børne- og unge politikken)

Inklusion handler om udvikling i og af fællesskaber, og er gældende for alle børn. Alle børn har med deres forskelligheder og individuelle forudsætninger, ret til at opleve sig betydningsfulde og værdsatte. Inklusion handler derfor om at skabe rammer og relationer, der fremmer alle børns muligheder for at deltage i forskellige typer af fællesskaber, der matcher mangfoldigheden.

Inklusion har stor betydning for barnets læringsbetingelser. Derfor har inklusionsprocesser på 0-6 års området til hensigt, at alle børn bliver set og mødt med passende udfordringer, og de fordrer en grundlæggende respekt for, at alle børn er ligeværdige medlemmer af fællesskaber.

Hvorfor?

En ideel inklusionspraksis kræver en vedvarende opmærksomhed på, at skabe forskelligartede fællesskaber og fleksible læringsmiljøer, så alle børn har øget mulighed for at udvikle vigtige kompetencer tidligt i livet. Hvis læring skal lykkes for alle børn, er deltagelse i betydningsfulde fællesskaber fundamentalt.

Udvikling af og deltagelse i fællesskaber er en rettighed for den enkelte, og mangfoldighed må derfor opfattes som en værdi for daginstitutionernes og dagplejens fællesskaber. En professionel tilgang til udviklende fællesskaber, kræver en bevidst vekselvirkning mellem fokus på det enkelte barns behov og fællesskabernes muligheder.

Et studie af børns perspektiver på deres hverdagsliv i dagtilbuddet viser, at legen med de andre børn er det bedste ved at gå i dagtilbud, og at eksklusion fra leg hører til de værste oplevelser.

En inkluderende praksis fordrer derfor et vedvarende fokus på opsporing af eksklusionsmekanismer i alle læringsrum både foran barnet, ved siden af barnet og bag ved barnet.

Hvad?

Vi arbejder mod:

- At arbejde systematisk og intervenserende med at opspore eksklusionsmekanismer i læringsmiljøet omkring barnet
- At give alle børn mulighed for at være en del af fællesskaber, der matcher mangfoldigheden
- At styrke inklusionsfagligheden på tværs af daginstitutioner, dagpleje og øvrige samarbejdspartnere
- At forældre til enhver tid bruges som barnets primærresurse før, under, og i overgange mellem daginstitution, dagpleje og skole

Hvordan?

Gennem didaktiske overvejelser, ledelsesmæssig retning og forældresamarbejde vil vi:

- Foretage systematiske iagttagelser af relationerne i børnegruppen, for at identificere mønstre, hvor de samme børn udelukkes eller tildeles en perifer rolle
- Sikre at det pædagogiske personale vægter relationsdannelsen til det enkelte barn højt, og er vejvisere ved at gå foran barnet, hvis et barn har svært ved at deltage i fællesskaber
- Ledelsesmæssigt undersøge institutionens logikker, og organisere pædagogikken og samarbejdet blandt personalet på en måde, så systematiske iagttagelser, analyser og refleksioner kan prioriteres
- Inddrage forældre som en vigtig resurse i alle børns udviklende fællesskaber

Tegn

Vi lykkes, når vi kan se tegn hos både børn, forældre, personale og ledelse:

- Børn der kommunikerer ligeværdigt og vælger hinanden til i både aktiviteter og leg
- Pædagogisk personale der stiller flere perspektiverende og nysgerrige spørgsmål til egne, kollegers og institutionens organisering og logikker
- Ledelse der går forrest og skaber rammer og vilkår for en systematisk og reflekterende tilgang af inkluderende praksis
- Pædagogisk personale og forældre der taler positivt til og med alle børn og hinanden

Udviklingsstrategi for børn, unge og familier

Vi skal styrke det tværprofessionelle samarbejde, hermed er der behov for et fælles sprog, en fælles forståelse og et fælles begrebsapparat. En fælles forståelse af inklusion er et godt eksempel herpå.

Læring

- og dannelse

”Det at have høje forventninger på alle børn og unges vegne er helt afgørende for børn og unges læring”

(Udviklingsstrategi for børn, unge og familier)

Læring er tæt forbundet med børns dannelse og trivsel. Børns læring er en aktiv proces, hvor ny viden og erkendelse medfører en ændring i forståelse af sammenhænge. Gennem både pædagogisk tilrettelagte læringsforløb, i hverdagsituationer og gennem leg, får børn erfaringer og oplevelser, der kan hjælpe dem til at se sig selv og verden med nye øjne.

Børns læring foregår hele tiden og i fællesskaber med andre både i hjemmet, i daginstitutionen og i dagplejen. Et positivt læringsmiljø, hvor alle børn møder udviklende og passende udfordringer samt bliver understøttet i at være nysgerrige, spørgelystne og fantasifulde, har stor betydning for deres kognitive og sociale læring.

Ifølge Kommunernes Landsforening har børns tidlige læring to dimensioner. Den ene er rettet mod indholdet ”hvad skal læres” f.eks. sprogligt, motorisk, socialt og den anden er rettet mod ”følelsen af at være lærende” f.eks. opfattelse af sig selv, identitet.

Hvorfor?

I daginstitution og i dagpleje har vi en skærpet opmærksomhed på, hvad børn fra 0-6 år skal lære og hvordan de lærer bedst. I et positivt, inkluderende og alsidigt læringsmiljø tænkes leg, læring og dannelse i sammenhæng. Forskning viser, at børn lærer bedst i små grupper og ved at få feedback på, hvad næste skridt for udvikling er. Endvidere er det vigtigt, at have en pædagogisk bevidsthed om, at arbejde i de tre læringsrum: foran barnet, ved siden af barnet og bag ved barnet.

Et udfordrende læringsmiljø i daginstitution og dagpleje med høje ambitioner for alle børn, har betydning for udfoldelse af deres fulde potentiale samt øger deres livsmuligheder på sigt.

Viden og udviklingen i samfundet sker hurtigt, hvorfor børn skal lære at lære, for at klare sig godt senere i livet. Klare læringsmål og inddragelse af børnene og det, som de er optaget af, er væsentligt for at børn lærer og udvikler sig. En fysisk aktiv krop udvikler hjernen og der er således en sammenhæng mellem fysisk aktivitet og kognitiv udvikling.

Det pædagogiske personale skal i børnenes læreproces give mulighed for medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati, samt bidrage til at udvikle børns selvstændighed og evner til at indgå i forpligtende fællesskaber.

Hvad?

Vi arbejder mod:

- At lære børn at lære ved at stimulere deres nysgerrighed og naturlige lyst til læring
- At alle børn bliver så dygtige som de kan og får udfoldet deres fulde potentiale
- At stille klare mål for børns trivsel og læring samt give feedback til børnene
- At samarbejde med forældre om børns læring

Hvordan?

Gennem didaktiske overvejelser, ledelsesmæssig retning og forældresamarbejde vil vi:

- Have høje forventninger til alle børns læring. Vi vil skabe trygge og mangfoldige læringsmiljøer, der tager udgangspunkt i børns nysgerrighed, sætter klare læringsmål og giver feedback til børnene om, hvad det næste skridt er, for at udvikle sig og blive bedre
- Sikre at den pædagogiske læreplan understøtter læringsmiljøet og danner grundlag for en pædagogisk strategi om anvendelse af de 3 læringsrum - foran, ved siden af og bag ved barnet. Vi vil skabe sammenhæng mellem sproglig udvikling, fysisk aktivitet og læring
- Ledelsesmæssigt skabe mulighed for, at personalet kan skabe fleksible, mangfoldige og inspirerende læringsmiljøer, bl.a. ved at inddrage digitale værktøjer og skabe rum for fysisk udfoldelse både ude og inde
- Inddrage forældre som primærresurse i deres barns læring og formidle børns læringsprocesser til dem

Tegn

Vi lykkes, når vi kan se tegn hos både børn, forældre, personale og ledelse:

- Nysgerrige og spørgelystne børn, der søger udfordringer og udstråler lyst til at være lærende samt børn der gør en indsats, søger hjælp og ændrer strategi
- Pædagogisk personale der faciliterer børns læreprocesser – går foran og har øje for læreprocesser i børns leg, samt at der bevidst anvendes sproglige strategier og ses sammenhæng mellem fysiske aktiviteter og læring. Desuden at personalet i deres dokumentation har fokus på læring frem for aktivitet.
- Ledelse der bevidst organiserer den daglige praksis ud fra, hvad der understøtter mangfoldige og inspirerende læringsmiljøer ud fra institutionens rammer og muligheder
- Forældre der giver udtryk for, at de føler sig værdsatte og betydningsfulde i forhold til barnets læring i dagplejen og daginstitutioner

Udviklingsstrategi for børn, unge og familier

Vi skal have ambitioner for alle børns læring. Børn i udsatte positioner har særlig gavn af en kvalificeret indsats, mens de går i dagtilbud.

Sundhed

- og sammenhængskraft

"Gode sundhedsvaner grundlægges i barndommen. Derfor har vi et særligt ansvar, når det gælder børn og unge i Aalborg Kommune"

(Sundhedspolitikken)

Sundhed for børn i daginstitutioner og dagpleje forstås bredt og med inspiration fra WHO's definition om størst mulig fysisk, mental og social velbefindende. Sundhed handler om at have kompetencer til at agere i samfundet og til at opleve meningsfuldhed og sammenhængskraft i livet.

For børn handler det om at opleve bevægeglæde ved at få udfordret deres sansemotorik, at være fysisk aktive samt have mulighed for kropslig ro og afspænding.

Det handler også om at styrke børns mestringsevne og give dem mulighed for at opnå handlekompetencer til at møde små og store udfordringer i livet og til at begå sig i fællesskaber.

Kost og søvn er basale og vigtige faktorer i børns liv.

Hvorfor?

Gode sundhedsvaner grundlægges i barndommen og omgivelserne spiller en væsentlig rolle. Tidligt i børns liv i daginstitutioner og dagpleje, har vi derfor et særligt ansvar for at have fokus på lighed i sundhed og dermed understøtte og øge alle børns livsmuligheder.

Det handler om, at alle perspektiver af sundhed tænkes naturligt ind i den pædagogiske organisering og de pædagogiske rammer. Med en bred sundhedsopfattelse skabes balance i børns liv, hvor barnets aktive krop, mestringsevne og deltagelse i fællesskaber understøttes og udfordres pædagogisk.

Der er i 2016 kommet nye anbefalinger fra sundhedsstyrelsen om børns behov for alsidig bevægelse og den sundhedsmæssige betydning af stillesiddende tid i 0-6 års alderen. Det viser sig, at det har stor betydning for børns fysiske aktivitetsniveau, at det pædagogiske personale viser vejen og er deltagende i aktiviteterne. Endvidere at der er en dokumenteret sammenhæng mellem fysisk aktivitet og læring.

Hvad?

Vi arbejder mod:

- At børn udfordres sansemotorisk og bevæger sig alderssvarende, samt er fysisk aktive med høj puls og evner at "spænde af"
- At børn får en positiv selvopfattelse med tro på egne evner til at løse de udfordringer de møder, samt mulighed for deltagelse i fællesskaber
- At arbejde målrettet mod større lighed i sundhed og dermed øge alle børns livsmuligheder
- At børns sundhed er en del af samarbejdet med forældre

Hvordan?

Gennem didaktiske overvejelser, ledelsesmæssig retning og forældresamarbejde vil vi:

- Være bevidste om, at vi som pædagogisk personale er børns rollemodeller. Vi vil planlægge regelmæssige, meningsfulde og fysiske aktiviteter i fællesskaber, hvor det pædagogiske personale viser vejen og er deltagende
- Planlægge let adgang til appellerende, varierede og bevægelsesvenlige miljøer inde og ude, hvor børns motoriske kompetencer udfordres og deres bevægeglæde udvikles
- Have en bevidst strategi om at arbejde hen mod større lighed i sundhed ved at tænke sundhed naturligt ind i den daglige pædagogiske organisering, så børn udvikles, trives og oplever sammenhængskraft
- Inddrage forældre aktivt i dagplejens og daginstitutionernes arbejde med børns sundhed

Tegn

Vi lykkes, når vi kan se tegn hos både børn, forældre, personale og ledelse:

- Bevægelsesglade og aktive børn med tro på egne handlekompetencer, og børn som deltager i og bidrager til udvikling af fællesskaber
- Et aktivt og deltagende pædagogisk personale, der tænker fysisk aktivitet bevidst ind i den daglige praksis
- Ledelse der sætter rammen for kollektive læreprocesser i institutionen, med fokus på at skabe større lighed i sundhed for alle børn
- Forældre der giver udtryk for, at deres børn oplever bevægeglæde og mestringsevne

Udviklingsstrategi for børn, unge og familier

Tilfør kompetencer tidligt i livet. Hermed menes, at vi skal sikre børn med eller i risiko for at udvikle særlige behov en positiv opvækst på lige fod med alle andre børn. Vi skal arbejde mod større lighed i sundhed og dermed øge alle børns livsmuligheder.

Forældre- samarbejde

- og inddragelse

"I Aalborg Kommune vil vi have et godt samarbejde med forældre og netværk og at forældrenes og netværks resurser værdsættes og inddrages"

(Børne- og unge politikken)

Forældre er de mest betydningsfulde i et barns liv, hvorfor forældrenes perspektiv på barnet har betydning i den professionelle kontekst. Det pædagogiske personale er ansvarligt for, at skabe gode relationer til alle forældre, uden at give slip på det professionelle ansvar.

Et målrettet forældresamarbejde indebærer, at det pædagogiske personale og forældre samarbejder om barnets trivsel, sundhed, læring og udvikling.

Et målrettet forældresamarbejde indebærer også at alle forældre samarbejder om alle børn og børnefællesskaberne. Og et målrettet forældresamarbejde indebærer det formelle samarbejde, som udføres i Institutionsbestyrelserne, dagtilbudsbestyrelserne og dagplejebestyrelserne.

Hvorfor?

Forældre besidder værdifulde ressourcer for daginstitutionen og dagplejen – og for andre børn og forældre. Derfor skal forældre være aktive medspillere i deres barns liv i daginstitutionen og dagplejen.

Det handler om, at dagtilbud og forældre skal samarbejde om at fremme inkluderende og udviklende børnefællesskaber for alle børn. Derfor bør vi have en skærpet opmærksomhed på, at sociale forældrearrangementer også kan indeholde konkrete lærings- eller udviklingsmål for forældresamarbejdet.

Forældre i dag inddrages i mange forskellige kontekster i barnets liv, og alle forældre har forskellige muligheder for at bidrage til barnets læring, sundhed, inklusion og trivsel. Forældresamarbejdet er en kontinuerlig udviklingsproces, der rummer udforskning af forskelle og muligheder, og skal derfor differentieres i respekt for den enkelte familie.

Hvad?

Vi arbejder mod:

- At alle forældre føler sig betydningsfulde i forhold til både eget barn og andres børn trivsel i dagpleje og dagtilbud
- At sætte tydelige lærings- og udviklingsmål for forældresamarbejdet og vil dermed i fællesskab skabe ambitioner for barnets udvikling, trivsel og læring
- At børn og forældre oplever helhed og sammenhæng i overgangene i barnets liv
- At skabe inddragelsesprocesser med fokus på et differentieret forældresamarbejde

Hvordan?

Gennem didaktiske overvejelser, ledelsesmæssig retning og forældresamarbejde vil vi:

- Afstemme gensidige forventninger til samarbejdet blandt forældre og personale
- Inddrage forældre aktivt i daginstitutionens og dagplejens arbejde, som rammesættes og virkeliggøres af det pædagogiske personale og ledelse
- Ledelsesmæssigt facilitere og rammesætte det differentierede forældresamarbejde, som baseres på lokale muligheder, ønsker samt den enkelte families behov
- Møde forældre med en høj faglighed og professionel forståelse, og med en naturlig nysgerrighed på forældrenes perspektiv

Tegn

Vi lykkes, når vi kan se tegn hos både børn, forældre, personale og ledelse:

- Glade børn der trives og er motiveret for læring som følge af samarbejdet mellem daginstitution, dagpleje og forældre
- At både dagplejen og daginstitutionerne laver prøvehandling rettet mod et differentieret forældresamarbejde
- Ledelse der rammesætter meningsfulde inddragelsesprocesser for forældrene
- Forældre der giver udtryk for, at de føler sig værdsatte og betydningsfulde i forhold til barnets og børnegruppens udvikling og trivsel

Udviklingsstrategi for børn, unge og familier

Vi skal arbejde med forældrekurser, forældreuddannelse og forældre netværk i dagpleje og daginstitution.

At samarbejde med forældre er vigtigt ift. arbejdet med udviklingsstrategien.

Referencer

Fælles grundlag

Alle fire spor er inspireret af:

- Dagtilbudsloven: retsinfo.dk
- *Daginstitutionens betydning for børns udvikling – en forskningsoversigt*. SFI 2014
- *Master for en styrket pædagogisk læreplan*. Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling 2016
- *Børne- og unge politik 2015-2017*. Aalborg Kommune
- *Udviklingsstrategi for børn, unge og familier 2016-2020*. Aalborg Kommune

Inklusion

I sporet inklusion er vi bl.a. inspireret af:

- *Inkluderende fællesskaber i dagtilbud*. Rådet for børns læring 2014
- *Inklusion i dagtilbud. En kortlægning af arbejdet med inklusion i daginstitutioner og dagpleje*. Danmarks evalueringsinstitut 2014
- *Et skifte i grundsyn*. Udviklende fællesskaber:
<https://www.youtube.com/watch?v=rWDuk4azViU>
- <https://www.youtube.com/watch?v=UULv1qPSa1k>

Forældresamarbejde

I sporet forældreinddragelse er vi bl.a. inspireret af:

- *Task Force om fremtidens dagtilbud*. Ministeriet for børn, unge og undervisning 2012
- *Inkluderende forældresamarbejde – en refleksionsmodel for udøvende professionell*. Nationalt videns center for inklusion og eksklusion 2013
- *Se børnehaven med forældrenes øjne*. Danmarks evalueringsinstitut 2013
- *VIDA-projektet. Vidensbaseret indsats overfor socialt udsatte børn i dagtilbud med forældreinddragelse*. Institut for uddannelse og pædagogik Århus universitet 2011

Læring

I sporet læring er vi bl.a. inspireret af:

- *KL Læring for alle - det starter i dagtilbud*. Børn og Unge 2016
- *Læring for 0-2 år -en skandinavisk forskningsoversigt*. Danmarks evalueringsinstitut 2015
- *Brug af digitale redskaber i Dagtilbud*. Styrelsen for IT og læring 2015
- *Nøglen til læring*. James Nottingham 2013

Sundhed

I sporet sundhed er vi bl.a. inspireret af:

- *Motorik, fysisk aktivitet og stillesiddende tid hos 0-6-årige børn*. Sundhedsstyrelsen 2016
- *Sundhedspolitik 2015-2018*. Aalborg Kommune 2015
- *Sundere liv for alle*. Ministeriet for forebyggelse og sundhed 2014
- *Forebyggelsespakkerne Mental sundhed og Fysisk aktivitet*. Sundhedsstyrelsen version 2 2013
- *Helbredets mysterium*. A. Antonowsky, 2003

Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen

Udviklingsafsnit for Børn og Unge

Nygade 3

9400 Nørresundby

Tlf. 9931 9241

**Aalborg
Kommune**